

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä Noljaan koulussa

Ennaltaehkäisevät toimet koulun tasolla:

- koulun aikuisten välinen yhteistyö, tiedottaminen, kouluttautuminen
- yhteisöllinen toimintakulttuuri
- järjestyssäännöt
- tehokas ja riittävä välituntivalvonta
- hyvinvointikyselyt
- kiusakyselyt
- kummioppilastoiminta
- VERSO-toiminta
- yhteistyö vanhempien kanssa
- yhteistyö kouluyhteistyötoimikunnan kanssa
- oppilaiden osallisuus ja koulun oppilaskuntatoiminta
- koulun yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän toiminta
- verkostoyhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa

Ennaltaehkäisevät toimet luokan/ryhmän tasolla

- oppilaiden kanssa laaditut oman luokan säännöt
- ryhmäyttäminen
- positiivisen pedagogiikan käyttö opetuksessa
- tunnetaitojen ja kaveritaitojen harjoittelu
- toiminnallinen oppiminen ja yhteistyötä vaativat työtavat
- leirikoulut ja opintoretket
- avoin ja kannustava ilmapiiri
- luokkapalaverit, luokkakokoukset, yhteisten asioiden jakaminen
- koulun aikuisten yhteistyö vanhempien kanssa sekä vanhempien keskinäinen yhteistyö
- oppilashuollon palvelut, konsultaatio

Ennaltaehkäisevät toimet yksilötasolla:

- oppilaan kuunteleminen ja osallistaminen ikätason mukaisesti
- vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- oppilaan ohjaaminen valintatilanteissa
- riitojen selvittelyn opettelu (Verso)
- yhteydenpito oppilaan vanhempiin
- oppilashuollolliset tukitoimet

KOULUKIUSAAMINEN

Koulukiusaamista on esimerkiksi jatkuvasti toistuva toisen nimittely, naljailu, uhkailu, fyysinen väkivalta, puhelinhäirintä tai muu vastaava toiminta, jossa uhri kokee itsensä turvattomaksi. Kiusaaminen voi ilmetä esimerkiksi kielteisinä eleinä, äänensävyinä, olankohautuksina, tervehtimisestä kieltäytymisenä, juoruiluna, naurunalaiseksi tekemisenä, ryhmän ulkopuolelle jättämisenä, ulkonäön arvostelemisena, tönimisenä, potkimisena.

Noljakan koulussa kiinnitetään jatkuvaa huomiota kiusaamisen ennaltaehkäisyyn oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Noljakan koulussa on käytössä VERSO-sovittelu (vertaissovittelu) <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/> oppilaiden keskeisten pienten kiusa-asioiden selvittelyyn. VERSO-toiminnalla pyritään matalan kynnyksen puuttumiseen oppilaiden välisissä ristiriidoissa. Koulussa koulutuksen saaneet opettajat toimivat VERSO-ohjaajina ja luokka-asteiden 4-6 oppilaat, jotka ovat saaneet VERSO-koulutuksen, toimivat vertaissovittelijoina.

Kiusaamiseen puututaan aina välittömästi. Kun kyse on kiusaamisesta (jatkuva ja toistuva samaan oppilaaseen kohdistuva toiminta), opettajalla on käytössä tukitoimia kiusaamisen lopettamiseen. Opettaja ja erityisopettaja toimivat työparina luokan oppilaiden kiusa-asioiden selvittelyssä ja tukena on oppilashuollon henkilöstö tilanteen ja tarpeen mukaan (kuraattori, koulupsykologi, rehtori). Kiusaamista ehkäiseviä tukitoimia voidaan myös suunnitella moniammatillisesti. Myös väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteiden jälkeinen tuki ja muut toimenpiteet suunnitellaan aina tapauskohtaisesti erikseen moniammatillisesti.

Kaikesta koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä ollaan aina yhteydessä oppilaan huoltajiin ja kiusaamisasiat kirjataan ylös. Yhteistyötä tehdään sosiaalitoimen, lastensuojelun ja poliisin Ankkuriryhmän kanssa. Koulussa panostetaan kiusaamista ennaltaehkäisevään toimintaan ja oppilaat vastaavat kaksi kertaa lukuvuodessa kiusakyselyyn aina syysloman ja talviloman jälkeen. Kiusakyselyin selvitetään mahdollista piilossa olevaa kiusaamista. Kaikissa luokissa pidetään kiusaamisen ennaltaehkäisyyn pyrkiviä oppitunteja.

Koulukiusaaminen täytyy tulla aikuisten tietoon, jotta siihen voidaan puuttua. On tärkeää, että lapsi tai lapsen huoltaja kertoo mahdollisesta kiusaamisesta opettajalle.

Väkivallan, kiusaamisen ja erilaisen häirinnän ehkäisy on tärkeä osa koulun yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä käsitellään hyvinvointikyselyjen tulokset ja mietitään keinoja parantaviin toimiin koulun tasolla.

Koulussa viihtymiseen, hyvään kaveruuteen ja oppilaiden osallisuuteen koulussa panostetaan monin tavoin. Tavoitteena on kouluympäristö, jossa viihdytään ja joka on turvallinen kaikille siellä toimiville. Koulussa on käytössä Turun yliopiston Kiva koulu -ohjelman materiaalit ja osaamista Kiva koulu -ohjelman mukaiseen kiusaamisen selvittelyyn.

Koulussa puututaan kaikkeen epäasialliseen käyttäytymiseen ja kielenkäyttöön. Oppilaita rohkaistaan kertomaan epäkohdista koulun henkilökunnalle ja huoltajille.

Kun koululle tulee tieto tai epäily kiusaamisesta tai häirinnästä, tiedon saanut aikuinen selvittää tilannetta tilanteen vaatimalla tavalla niin, että oppilaat saavat kuulluksi tulemisen kokemuksen.

- Mikäli kyseessä on yksittäinen tilanne, tilanteen havainnut aikuinen keskustelee ja selvittää tilanteen yhdessä oppilaan kanssa.
- Mikäli kyseessä on yksittäinen ja pieni asia, jonka oppilaat voivat ratkaista itse, ohjataan oppilaita löytämään ratkaisu keskenään, koulun Verso-toiminnan kautta tai tilanne selvitetään aikuisten tuella.
- Mikäli kyseessä on epäasiallinen käytös tai häirintä, voi koulun aikuinen järjestää asiasta kasvatuskeskustelun.
- Mikäli kyseessä on toistuva kiusaaminen tai häirintä, asiasta tiedon saanut vie asian oppilaan omalle opettajalle, joka ryhtyy toimiin kiusaamisen lopettamiseksi tukena koulun oppilashuollon henkilöstö.

Kiusaamisen selvittely etenee siten, että kiusatun ja kiusaamisen osallistuneiden oppilaiden kanssa keskustellaan ikätasoon sopivalla tavalla. Keskusteluissa kuullaan kaikkien osallisten kuvaus tapahtumista. Asian käsittelyssä edetään ratkaisukeskeisesti. Kiusaamiseen osallistuneiden kanssa sovitaan siitä, miten toimintaa muutetaan, jotta kiusaaminen loppuu. Se, mitä on sovittu, kirjataan ylös. Opettajat tiedottavat kaikkien osapuolten huoltajia käsiteltävänä olevasta asiasta ja järjestävät seurantakeskustelut eri osapuolten kanssa.

Jos kiusaamisen selvittely hankaloituu, eikä tilannetta saada ratkeamaan, perustetaan tarpeen mukaan jokaiselle osalliselle oppilaskohtainen monialainen yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä. Mikäli näistä toimista huolimatta kiusaamiskokemus hankaloittaa oppilaan arkea ja koulunkäyntiä, voidaan oppilas ohjata yksilökohtaisten oppilashuollon palvelujen piiriin (mm. kuraattori- ja psykologipalvelut).

Tarpeen mukaan koulun aikuiset voivat kutsua asian selvittämiseen mukaan koulun ulkopuolisia tahoja, esim. poliisin Ankkuriryhmä.

Netti- ja kännykkäkiusaaminen

Netti- ja kännykkäkiusaamista ovat esimerkiksi

- pilkkaavat kuvat tai videot,
- sulkeminen porukan ulkopuolelle,
- uhkailu tai
- juorujen levittäminen.

Kiusaaminen tuntuu pahalta - myös netissä. Netti tekee kiusaamisesta julkista, sillä netistä ei välttämättä saa koskaan pois sinne kerran ladattuja kuvia, videoita tai viestejä. Lisäksi kuvat ja viestit voivat levitä laajalle.

Nettikiusaaminen voi myös olla rikos, kuten tosielämän kiusaaminenkin.

Nettikiusaamista voi ehkäistä käyttämällä nettipalvelujen turvaominaisuuksia, kuten estolistoja, ja hyväksyä esimerkiksi Mesessä viestejä vain kavereilta.

Jos saat häiritseviä viestejä sähköpostiisi, puhelimeesi tai itsellesi netti- tai peliyhteisössä, harkitse seuraavia neuvoja:

- Älä vastaa viesteihin, joiden on tarkoitus häiritä tai järkyttää sinua. Se todennäköisesti vain rohkaisee kiusaajaa.
- Säilytä viesti. Tallenna kiusaamisviestit sellaisinaan tai ota niistä kuvakaappaukset. Myös päivämäärät ja kellonajat on hyvä kirjata ylös. Sinun ei tarvitse lukea viestiä, mutta säilytä se todisteena häirinnästä. On hyvin tärkeää, että sinulla on todiste kiusaamisesta, kun etsit apua tai haluat ilmoittaa siitä.
- Ilmoita ongelmista sellaisille ihmisille, jotka voivat puuttua niihin. Ilmoita loukkaavasta sisällöstä sivuston ylläpitäjille. Laittomiksi epäillyt tapaukset tulee ilmoittaa viranomaisille. Mikäli kiusaaminen ylittää mielestäsi rikoskynnyksen (esimerkiksi väkivallalla uhkailu, kunnianloukkaus tai yksityisyyttä koskevan tiedon levittäminen), keskustele vanhempiesi tai muun luotettavan aikuisen kanssa siitä, onko syytä ottaa yhteyttä poliisiin.
- Estä lähettäjä. Sinun ei tarvitse sietää kiusaajia – estä epätoivotut viestit!
- Kerro henkilölle, johon luotat. Puhuminen vanhemmille, ystäville, opettajalle, kerhon vetäjälle tai auttavaan puhelimeen (0800 120 400 tai www.mll.fi/nuortennetti) on yleensä ensimmäinen askel asioiden ratkaisuun.
- Kunnioita itseäsi ja toisia - verkossa toimiminen on hyvin julkista ja hyvin todellista, vaikkei se aina siltä tunnukaan. Tunne oikeutesi! Ole luova! Ole oma itsesi! Ole tilanteen tasalla! Lue lisää osoitteesta www.tietoturvakoulu.fi.

Mitä kiusaamistilanteessa voi tehdä?

Juttele aikuisen tai kaverin kanssa:

- Kerro asiasta vanhemmille, opettajalle tai kaverille. Miettikää yhdessä, mitä tilanteelle voisi tehdä.
- Kannattaa myös selvittää nettipalvelun ylläpidon yhteystiedot ja ilmoittaa heille kiusaamisesta.
- Apua ja neuvoja saa myös Lasten ja nuorten puhelimesta ja Nuortennetistä.

RASISMI

Periaatteet

Jokaisella on oikeus ihmisarvon loukkaamattomuuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Loukkaavaa käyttäytymistä ei koulussa hyväksytä, vaan siihen puututaan välittömästi. Loukkaavana käytöksenä pidetään mm. nimittelyä, rasististen viestien levittämistä, kieltäytymistä työskentelemästä toisen kanssa, eristämistä jne. Jatkuvasta rasistisesta toiminnasta koulu tekee aina ilmoituksen poliisin Ankkuriryhmälle.

Rasistiset merkit

Rasistiset merkit ovat kiellettyjä koulussa. Niitä ei saa tehdä eikä esittää koulussa.

Erityiset alakulttuurit

Jos oppilaan lähipiiri tai koulun aikuinen epäilee nuoren kuuluvan johonkin hänen turvallisuuttaan vaarantavaan alakulttuuriin (esim. saatananpalvonta, satanismi), havainnoista on tärkeää kertoa oppilashuoltotyöryhmälle.

FYYSISET VÄKIVALTATILANTEET

Kaikki toiminta, mikä rikkoo ihmisen oikeutta fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen, on väkivaltaa. Aggressiivisuudella tarkoitetaan käytöstä, jolla tuotetaan toiselle harmia ja jossa toisen tunteista ei välitetä. Aggressiivisuutta esiintyy sekä suorana väkivaltana että epäsuoremmassa muodossa alistamisena, mitätöimisenä ja huomioimatta jättämisenä.

Väkivaltatilanteiden syntymistä ehkäistään riittävällä valvonnalla ja puuttumisella. Väkivaltaa ja aggressiivista käyttäytymistä ehkäistään harjoittelemalla tunne- ja vuorovaikutustaitoja, noudattamalla peleissä ja leikeissä sovittuja sääntöjä sekä suunnitelmallisilla rangaistuskäytännöillä.

Väkivaltainen ja aggressiivinen käyttäytyminen on kiellettyä ja siihen puututaan henkilökunnan toimesta. Tarvittaessa asian käsittelyyn kutsutaan muita toimijoita, kuten poliisi, sosiaalityö ja terveydenhuolto. Vakaviin väkivaltatilanteisiin kutsutaan aina poliisi.

Väkivaltaisen ihmisen kohtaamisessa seuraavista ohjeista voi olla apua.

Välittömän puuttumisen keinot ja tilanteen laukaiseminen:

1. Pysäytä tilanne napakalla käskyllä ja káske oppilaita siirtymään riittävän kauas tapahtumapaikasta. Tilanteen pysäyttämiseksi huuda lujaa ja päättäväisesti: MITÄ SIELLÄ TAPAHTUU? / LOPETA! SEIS! - Pidä katse silmissä.
2. Älä poistu paikalta. Ellei käsky auta, arvioi voitko turvallisesti erottaa osapuolet toisistaan. Mikáli osapuolten erottaminen ei ole mahdollista, soita mahdollisuuksien mukaan paikalle toinen aikuinen tai lähetä oppilas hakemaan paikalle lisää aikuisia.
3. Jos joudut käyttämään voimakeinoja, tee se vasta sitten, kun paikalla on toinen aikuinen.
4. Kun osapuolet ovat erillään, pyri ohjaamaan molemmat turvalliseen paikkaan rauhoittumaan. Kutsu tarvittaessa paikalle poliisi.
5. Kun tilanne on rauhoittunut, arvioi vammat ja vahingot. Soita tarvittaessa hätänumeroon. Lievimmissä tapauksissa ohjaa oppilaat terveydenhoitajan luo tai anna itse tarvittava ensiapu.
6. Ota yhteys osapuolten koteihin. Tarvittaessa vanhemmat huolehtivat oppilaan viemisestä lääkärille.
7. Vakavan väkivaltatilanteen jälkeen sovi rehtorin tai apulaisjohtajan kanssa jatkokäsittelystä. Tarvittaessa voit myös konsultoida oppilashuoltohenkilöstöä.

Väkivaltatilanteen alkaessa laueta:

1. Selvitä, mitä on tapahtunut. Koulussa työntekijällä on vastuu tilanteen kehittymisestä.
2. Yritä saada oppilas/väkivaltaisesti käyttäytyvä henkilö puhumaan.
  - Aseta kysymys, johon on vastattava usealla sanalla: MISTÄ ON KYSYMYS? Puhuminen rauhoittaa väkivaltaista.
  - Aloitukset: VOISITKO, saisitko, kertoisitko... antavat vapauden vastata tai olla vastaamatta.

- Toista kuulemaasi puhetta! Tällöin hän tuntee tulleensa kuulluksi ja alkaa rauhoittua. "NIIN, SINUA ÄRSYTTÄÄ, ETTÄ PUUTUN TEKEMISIISI...JA KUITENKIN...

- Totea välillä myös ne asiat, mistä ollaan samaa mieltä.

3. Älä nujerra oppilasta/väkivaltaisesti käyttäytyvää henkilöä, vaan anna hänelle kunniakas perääntymismahdollisuus.

4. Vihaista ihmistä ei kannata koskettaa.

5. Mikäli huomaat itsekin kiihtyväsi, ota tilanteeseen etäisyyttä.

Saata osapuolet samaan tilaan:

- Hae itsellesi työpariksi toinen aikuinen jatkoselvittelyjä varten.
- Kirjaa tapahtuma erilliselle lomakkeelle.
- Tavoitteena on kuulla molempien osapuolten kertomus tapahtuneesta, rauhoittaa tilannetta edelleen ja varmistaa, että tapahtunut ei toistu.

Väkivaltilanteen sovittelu:

- Järjestä sovittelu mieluiten koulussa. Kutsu tarvittaessa poliisin Ankkuriryhmän edustaja mukaan.
- Kaikkien osapuolten auttaminen ja tukeminen on tärkeää. Kutsu osapuolet huoltajineen mukaan.
- Anna yhdessä laadittu sovitteluesitys mietittäväksi muutamaksi päiväksi. Päätös tehdään, kun kaikki osapuolet ovat sopimuksesta yhtä mieltä.
- Sovi jatkosta ja seurannasta.

Väkivaltilanteen seuranta:

- Osapuolten käyttäytymistä seurataan koulun sisällä ja opettaja tiedottaa koteihin, kuinka sopimuksen noudattaminen sujuu.
- Tarvittaessa kuraattori, terveydenhoitaja tai rehtori ohjaa osapuolet jälkihoitoon.